

Vaida Drukteinė – humanitarinių mokslų daktarė, Klaipėdos universiteto Socialinių ir humanitarinių mokslų fakulteto Filologijos katedros docentė
Moksliniai interesai: taikomoji kalbotyra, sociolingvistika, sintaksė, semantika, metafora, retorika
El. paštas: vaida.drukteinyte@ku.lt

Vaida Drukteinė – PhD in humanities, associate professor in the Department of Philology, Faculty of Social Sciences and Humanities, Klaipėda University
Research interests: applied linguistics, sociolinguistics, syntax, semantics, metaphor, rhetoric
E-mail: vaida.drukteinyte@ku.lt

Daiva Pagojiene – humanitarinių mokslų daktarė, Klaipėdos universiteto Socialinių ir humanitarinių mokslų fakulteto Filologijos katedros lektorė
Moksliniai interesai: sociolingvistika, taikomoji kalbotyra, stilistika
El. paštas: daiva.pagojiene@gmail.com

Daiva Pagojiene – PhD, lecturer in the Department of Philology, Faculty of Social Sciences and Humanities, Klaipėda University
Research interests: sociolinguistics, applied linguistics, stylistics
E-mail: daiva.pagojiene@gmail.com

Vaida Drukteinė, Daiva Pagojiene

Klaipėdos universitetas

TAIKYTI SVEIKATOS TEKSTUOSE: BŪTINASIS REIKŠMĖS PLATINIMAS AR NETINKAMA VARTOSENĄ?

Anotacija

Straipsnyje nagrinėjamas lietuvių kalbos junginių, kuriuose vartojamas veiksmažodis *taikyti*, taisyklingumo klausimas. Šiek tiek aptariamą semantinę šio žodžio struktūrą ir nevienodą jos interpretaciją lietuvių kalbos žodynuose. Remiantis iš *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno* ir kitų šaltinių surinkta skirtingų funkcinių stilių medžiaga bei atliktos apklausos duomenimis, parodoma, kokia yra realioji dabartinė veiksmažodžio *taikyti* vartoseną sveikatos (sveikatinimo) srities tekstuose, taisyklingumo požiūriu analizuojami surinkti pavyzdžiai, dėmesio skiriama probleminiams vartosenos atvejams, kurių interpretacijai reikia platesnės analizės. Tyrimu parodoma, kad dalis veiksmažodžio *taikyti* junginių, kuriuos kalbos vartotojai paprastai laiko taisyklingais, turi tinkamesnių kontekstinių atitikmenų.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: veiksmažodis, žodžio reikšmė, semantinis komponentas, kalbos taisyklingumas.

Abstract

This article analyses the correct use of phrases with the verb *taikyti*. It discusses the semantic structure of the word, and its different interpretations in dictionaries of the Lithuanian language. Data is collected from the 'Corpus of the Modern Lithuanian Language', sources about various functional styles, and a survey. It shows the real contemporary usage of the verb *taikyti* in texts related to health. The correctness of the use of the examples collected is analysed, and special attention is paid to problematic cases that require a more detailed analysis. The research indicates that for some phrases with *taikyti* which users view as correct, better contextual equivalents can be found.

Key words: verb, meaning of the word, semantic component, the norm of language.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15181/rh.v28i0.2394>

Įvairių studijų programų, susijusių su sveikata, studentų viešosiose kalbose ir rašytiniuose tekstuose vienas dažniausiai vartojamų žodžių yra veiksmazodis *taikyti* (*taiko, taikė*) ir jo vediniai. Šie ir kiti empiriniai pavyzdžiai rodo, kad *taikoma* gali būti daug kas: *tyrimo metodai, sveikatos įstatymai, kompetencijų reikalavimai, gydymo būdai, elgsenos modeliai, vario preparatai, liekninamosios dietos, stebuklingos galios, higienos normos, kineziterapija, nejautra, holistinis gydymas, atpalaiduojamasis masažas* ir t. t. (BF; DLKT; DŽ; ES; KA; KAIP; MK; MM; MTKTP; MŽ; PL; RC; STR; ŠK; TER; Vaikšnorienė, Valatkevičienė, Čapkauskienė 2018 ir kt.). Matyti, kad veiksmazodis *taikyti* (*taiko, taikė*) ir jo vediniai vartojami pačiomis įvairiausiomis reikšmėmis, tačiau be specialaus tyrimo sunku pasakyti, ar tokia gausa yra tik stilistinis trūkumas, ar kai kurias reikšmes reikėtų laikyti klaidingomis. Problemos aktualumą rodo ir viešosios erdvės kalba: veiksmazodžio *taikyti* ir jo vedinių, vartojamų įvairiomis reikšmėmis, junginių palyginti daug yra įvairios tematikos tekstuose, o mokslinių straipsnių, skirtų šiai temai, kol kas nėra.

Šio darbo **tikslas** – sintaksiniu semantiniu požiūriu įvertinti veiksmazodžio *taikyti* (*taiko, taikė*) junginių, vartojamų sveikatos (sveikatinimo) srities tekstuose, taisyklingumą. Medžiaga buvo renkama iš *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno* (DLKT), *Sakytinės lietuvių kalbos tekstyno* (SLKT) ir įvairių interneto svetainių tekstų (*Google* paieškos sistema). Iš viso surinkta ir išanalizuota apie 1,4 tūkst.¹ pavyzdžių, kuriuose vartojamas aptariamasis kalbos vienetas, ir maždaug tiek pat kontekstinių jo konkurentų pavyzdžių. Atliekant tyrimą buvo taikomi analitinis aprašomasis, substitucinis, komponentinės analizės ir iš dalies kiekybinės analizės bei apklausos metodai.

Buvo sudarytas specialus analizuojamos temos testas. Jame surašyti junginiai, kuriuose vartojamas veiksmazodis *taikyti*, o respondentai buvo prašomi nustatyti jų taisyklingumą (pažymėti vieną iš šių įverčių: „taisyklingas“, „greičiau taisy-

¹ Galutinis skaičius (1 382) nėra tikslus, nes DLKT pasitaiko pasikartojančių sakinių, kurių visų atmeti renkant medžiagą neįmanoma.

klingas“, „nežinau“, „greičiau netaisyklingas“, „netaisyklingas“) ir ištaisyti arba nors pabraukti kalbos klaidas (apklausos rezultatų apžvalga pateikiama straipsnio pabaigoje). Iš viso apklausti 392 skirtingo amžiaus (18–71 m.) ir išsilavinimo žmonės².

Atliekant tyrimą, paaiškėjo, kad žodynuose nurodomų **veiksmažodžio taikyti (taiko, taikė) reikšmių skaidymas skiriasi**. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas (DŽe) teikia šešias reikšmes: 1. stengtis ginklo padėtį pakreipti taip, kad būtų galima kliudyti taikinį: *Taikyti į bėgantį kiškį*; 2. šalinti nesutarimus, daryti taiką: *Jis juos taikė, bet nesutaikė*; 3. derinti, tinkinti: *Akinius prie akių taikyti*; 4. turėti praktinę reikšmę, naudoti praktikoje: *Kur galima taikyti šią taisyklę? Taikomoji dailė. Taikomieji mokslai*; 5. stengtis įtikti: *Taiko kaip įmanydamas, bet negali jiems įtikti*; 6. taisyti, ruošti, taikstyti: *Taiko pasprukti. Bendrinės lietuvių kalbos žodyne* (BLKŽe) šis veiksmažodis pakliūva tarp nesutvarkytųjų: *Antraštyne* (BLKŽa) kol kas tėra vienas pavyzdys: *Táikyti iš šautuvo į skreindantį paukštį*. Gerokai smulkiau (kartais atskiriant sangrąžines formas) aptariamojo veiksmažodžio reikšmės skaidomos *Lietuvių kalbos žodyne* (LKŽe) – iš viso pateikiama 16 reikšmių, tarp kurių yra ir gana smulkių ar rečiau pasitaikančių. Neliečiant reikšmių skaidymo ir apibrėžties formulavimo temų, galima sakyti, kad analizuojamam klausimui reikšmingų skirtumų DŽe ir LKŽe nematyti. Kadangi tyrimo objektas yra susijęs su kalbos taisyklingumu, svarbu pasakyti, jog Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banke (KB) nėra nė vieno įrašo, kuriame būtų svarstomas *taikyti* kaip semantizmo vartojimo klausimas. KB yra šaltinis, rodantis dabartinės lietuvių kalbos aktualijas, vartotojams kylančius klausimus, taigi įrašų nebuvimas yra signalas, kad *taikyti* vartojimo problemiškas kol kas neryškus ir viešai nesvarstomas.

Kadangi šis tyrimas apima sakinius, kuriuose *taikyti* vartojamas su sveikatos semantinio lauko žodžiais, aktualios tampa tik kai kurios anksčiau minėtos reikšmės. Kaip rodo surinkti ir išanalizuoti pavyzdžiai, tai „derinimo, tinkinimo“ ir „praktinės naudos turėjimo, naudojimo praktikoje“ reikšmės. Tiesa, renkant pavyzdžius iš DLKT pastebėta, kad sveikatos srities tekstų į jį įtraukta palyginti mažai, sakysime, net gausiausioje jų – publicistikos – skiltyje pavyzdžių yra tik apie 9 proc. (iš 4 028 veiksmažodžio *taikyti* vartojimo atvejų tik 372 yra kontekstiškai susiję su sveikata).

² Didžioji dalis rašytinės apklausos dalyvių – Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakulteto studentai. Be jų, apklausoje dalyvavo ir per šimtą kitų sričių respondentų (daugiausia humanitarinių, socialinių ir gamtos mokslų atstovai iš kitų padalinių ar įstaigų). Žodžiu testas buvo atliekamas dar su maždaug 60 žmonių. Rašytinės ir sakytinės apklausos rezultatai iš esmės nesisiria, bet dėl tikslumo straipsnyje teikiama tik raštu atlikto testo statistika.

Atlikus tyrimą **nustatyta**, kad sintaksiniu semantiniu požiūriu *taikyti* sakinių subjekto semantiniai komponentai (SK)³ nėra relevantiški: su aptariamųjų reikšmių veiksmažodžiu paprastai vartojamas aktantas turi SK [+asmuo], pvz.: *oftalmologas* [+asmuo] *taiko akinius*, *odontologas* [+asmuo] *taikys naujausius metodus*. Dėmesį reikia kreipti į galininkinio objekto⁴ požymius. Tada, kai veiksmažodis *taikyti* vartojamas reikšme „**derinti, tinkinti**“, galininkiniam aktantui turi būti būdingi SK [+konkretu], [-gyvas], [-asmuo]. Nors tokių pavyzdžių rasta mažai, sveikatos srities tekstuose šia reikšme vartojamą aptariamąjį veiksmažodį galima įsivaizduoti ir dažniau, pvz.: *taikyti implantą, protezą, kables* ir pan., t. y. tam tikrą medžiagišką daiktą pritaikyti klientui pagal jo kūno dalių ypatumus.

Daugiau klausimų kyla tada, kai veiksmažodis *taikyti* vartojamas reikšme „**turėti praktinę reikšmę, naudoti praktikoje**“. Pavyzdžių analizė rodo, kad galininkinis aktantas turi turėti SK [-konkretu], [-gyvas], [-asmuo]. Ir galima manyti, kad būtent reikšmės abstraktumas yra svarbiausia priežastis, kodėl vartosenoje gausu pačių įvairiausių reikšmių pavyzdžių (žr. straipsnio pradžioje).

Žodynuose teikiamos apibrėžtys kalbos vartotojui nepadaeda tiksliau suprasti, kada veiksmažodis *taikyti* tinkamas, kada ne. Tai paremia DLKT, juo labiau interneto svetainių ar viešųjų kalbų duomenys. Surinkus ir ištyrus apie 1,4 tūkstančio pavyzdžių, kuriuose vartojamas veiksmažodis *taikyti* (*taiko, taikė*), nustatyta, jog apie 48 proc. jų galima laikyti neabejotinai **taisyklingais**. Tai atvejai, kai galininkinis sakinių objektas turi SK [-konkretu] ir veiksmas, reiškiantis objekto pritaikymą praktikoje, negali būti nusakomas jokių kitu tikslesniu veiksmažodžiu. Leksinė šių semantinių vienetų raiška nėra labai įvairi, dažniausiai kalbama apie įvairių sričių metodus, dėsnius, atlikimo būdus (priemones), jų modelius ir pan., pvz.: *tarpininkas turėtų taikyti aktyvaus klausymosi metodą* (DLKT); *dabar šitas metodas yra siūlomas, kaip taikyti, kaip diabeto profilaktikos metodas visoje Europoje* (SLKT); *aktyviai taikyti profilaktikos priemones sergamumui mažinti* (DLKT); *taikyti 10 Herberto Šeltono maisto derinimo taisyklių* (DLKT); *šią techniką galima taikyti, kai tiriamieji stebimi tomis pačiomis aplinkybėmis* (DLKT); *tokių pačių metodiką taikyti ir po operacijos* (STR); *galima plačiai taikyti stebėjimo, interviu, grupinių diskusijų metodus* (DLKT); *minėtą rūkymo profilaktikos modelį pradėjome taikyti viename administraciniame Lietuvos rajone* (DLKT); *jie pradeda taikyti savo*

³ Plačiau žr. Drukteinytė 2003, 17–32.

⁴ Jei sakinyje pasitaiko nebūtinasis aktantas – naudininkinis objektas, dažniausiai jo, kaip ir subjekto, SK yra [+konkretu], [-gyvas], [-asmuo]. Šiuo požiūriu probleminių atvejų renkant pavyzdžius nepastebėta (daugiau apie kitų veiklos sričių tekstuose pasitaikančio *taikyti* junglumą žr. Sližienė 2004, 287–288).

tikslams psichikos, dvasios dėsnius (DLKT); *planuoju jam taikyti kažkokias socialinio darbo technikas* (DLKT); *būtina taikyti preventyvinį principą* (DLKT) ir t. t.

Vis dėlto didžioji dalis surinktų pavyzdžių yra tokie, kurių taisyklingumo vertinimas reikalauja specialios analizės. Kaip minėta, pati straipsnio idėja yra kilusi iš pastebėtos tendencijos pernelyg dažnai vartoti veiksmažodį *taikyti*. Šio reiškinio priežastį suprasti lengva: labai abstrakčios reikšmės veiksmažodis informacijos sūkurio visuomenei yra gana patogus – išsiverčiama su vienu žodžiu, nors apibūdinamos labai skirtingos tikrovės situacijos. Tokį supaprastinimą kartais paremia panašios reikšmės aktantų precedentas. Sakysime, daiktavardžiai *būdas* ir *metodas*, vartojami ne kaip specialiosios leksikos vienetai, kasdienėje kalboje yra laikytini sinonimais. Todėl pagal įprastą junginį *taikyti metodus* atsiranda junginys *taikyti būdus* ir pan., pastarasis dar labiau išplėtojamas ir tokiu principu sudaromas sakiny *Žmogus gali taikyti visus elgesio būdus* (DLKT). Taigi, užuot sakius *žmogus gali įvairiopa elgtis, žmogaus elgsena gali būti įvairi (įvairiopa)*⁶, sudaroma nenatūrali, trafaretinė konstrukcija, jau nekalbant apie sąvokų skirtynes ar stiliaus niuansus. Būtent stilius yra toji sąlyga, į kurią privalu atsižvelgti. Sakysime, junginys *taikyti būdą* yra pateisinamas sakinyje *Norėdama sėkmingai taikyti bendradarbiavimo būdą viena pusė gali sugaišti <...>* (DLKT), jei prieš tai tekste kalbama apie bendravimo būdų sistemą ir vienas iš jų yra bendradarbiavimas (ne tokiaime specialiosios leksikos kontekste vietoj *sėkmingai taikyti bendradarbiavimo būdą* gyviau būtų sakyti *sėkmingai bendradarbiauti*).

Greičiausiai panašiai atsiranda tokie DLKT užrašyti junginiai kaip *taikyti apvaisinimą* (< *apvaisinimo metodą*), *taikyti kvantinę mechaniką* (< *kvantinės mechanikos dėsnius*), *taikyti statistiką* (< *statistikos metodus*) ir pan.⁷

Nors galima suprasti prieš tai minėtų junginių atsiradimo priežastį, vis dėlto **griežtuosiuose stiliuose** keliapakopių metonimijų reikėtų vengti ir geriau vartoti neutralesnės konotacijos kalbos vienetus, o jei norima siekti glaustumo, tai daryti reikėtų ne vartojant metonimiją, o renkantis konkretesnės reikšmės veiksmažodį. Pavyzdžiui: *Šiuo atveju taikyti monoklonai* (– (*pritaikytas monoklonų (naudojimo) metodas; (panaudoti) monoklonai padėjo išvengti ūminių atmetimo reakcijų; Galima taikyti ir aortos perspaudimą* (– *taikyti ir aortos perspaudimo me-*

⁵ Šiame straipsnyje kitos citatose pasitaikančios, bet tiesiogiai su veiksmažodžio *taikyti* vartosena nesusijusios kalbos klaidos dažniausiai netaisomos.

⁶ Sakinys *Žmogaus elgsena gali būti įvairių būdų* įmanomas tik tuo atveju, jei specialiojoje literatūroje elgsena būtų skaidoma pagal būdus (plg. DLKT sakiny – iš grožinio teksto).

⁷ Panašaus pobūdžio pavyzdžių gausu ir ne sveikatos srities tekstuose, pvz., galima suprasti, kad sakinyje *Taikyti individualaus mokymo bei žaidimo pamokas* (DLKT) kalbama apie metodą, ir bandymas parinkti tikslesnį veiksmažodį, pvz., *vesti, organizuoti* ir pan., kiek susiaurina mintį, nepabrėžia tokios pamokos kaip metodo prasmės. Tiesa, norint pagyvinti stilių galima būtų sakyti ir *rinktis, numatyti* ar pan.

todą; perspausti aortą); pradėtas taikyti vietinis širdies šaldymas šaltais kristaloidiniais tirpalais (– pradėtas taikyti vietinio širdies šaldymo šaltais(iais) kristaloidiniais tirpalais metodas; pradėta vietiskai šaldyti širdį šaltais(iais) kristaloidiniais tirpalais) ir kt. Tarp analizuotų pavyzdžių pasitaiko tokių, kurių mintis ne visiškai aiški, pvz., ir metodas, ir jo elementai suveliami į viena: *Šiuo pošokiniu periodu reikia taikyti individualią, dozuotą medikamentinę serotonino apykaitos korekciją* (DLKT).

Tokio ar panašaus stiliaus kanceliarėjimo pavyzdžių yra nemažai. Gremėzdiškas kanceliarines konstrukcijas sušvelninti būtų galima „**taikyti + daiktavardis**“ **junginius pakeitus vienu veiksmažodžiu**, pvz., *taikyti masažą* = *masažuoti*, *taikyti gydymą* = *gydyti*, *taikyti treniruotę* = *treniruoti(s)* ir pan. Tiesa, tokie taisiniai kai kuriems kalbos vartotojams gali pasirodyti, studentų žodžiais, per „paprasti“, sakysime: *reikėtų tirti dėl galimos laktatacidozės ir taikyti adekvatų gydymą* (DLKT) (– (ati)tinkamai (adekvačiai) gydyti); *ėmiau taikyti gyvenime „paros“ filosofiją* (DLKT) (– gyventi pagal „paros“ filosofiją); *gydymą vaistažolėmis rekomenduojame dažniau taikyti* (DLKT) (– rekomenduojame dažniau gydyti vaistažolėmis); *gydymui galima taikyti akupunktūrą bei kitas alternatyviosios medicinos priemones* (– gydyti galima akupunktūra bei kitomis alternatyviosios medicinos priemonėmis) (DLKT) ir pan. Galima manyti, kad kai kuriems kalbos vartotojams daiktavardiniai junginiai asocijuojasi su dalykiškumu, moksliskumu, tačiau vienas svarbiausių mokslinio stiliaus reikalavimų yra aiškumas, tikslumas, todėl „paprastos“ (bet tikslios, ne perkeltinių reikšmių) formuluotės yra ne trūkumas, o siekiamybė, pvz.: *atsvoriui sureguliuoti galima taikyti ir brangias dietas* (DLKT) (= *atsvorį sureguliuoti (sumažinti?) galima ir brangiomis dietomis*); *keturiems iš jų reikėjo taikyti kontrapulsavimą intraaortiniu balionėliu* (DLKT) (= *keturiems iš jų prireikė intervencinės intraaortinės balioninės kontrapulsacijos*⁸); *visiems vaistams siūlyta taikyti* (= *nustatyti*) *vienodą mažmeninės kainos kompensavimo procentą* (DLKT); *atsisakyti tų suvokinių, kuriuos žmonės įpratę taikyti* (= *priskirti*) *tam tikrai faktų kategorijai* (DLKT); *ėmus taikyti* (= *pradėjus*) *skirtingo intensyvumo kūno kultūros pratybas* (DLKT) ir kt.

Įdomu tai, kad kai kada veiksmažodžiu *taikyti* keičiami kiti gana abstrakčios reikšmės veiksmažodžiai, sakysime, *daryti* ar *atlikti*, pvz.: *būti priverstas taikyti* (– *padaryti, atlikti*) *pacientui eutanaziją* (DLKT); *reikėtų <...> taikyti regioninę anesteziją* (– *atlikti vietinę (sritinę?) anesteziją*) (DLKT); *reikia labai eee taikyti(i)* (– *daryti(i)*) *visokias mankštas* (SLKT). Galima manyti, kad toks pirmenybės teikimas veiksmažodžiui *taikyti* taip pat susijęs su sakinio autoriaus nuomone, jog

⁸ Citatoje vartojamas terminas taip pat yra netinkamas, greičiausiai verstinis (plg. rus. контрпульсация внутриаортальным баллоном; bet angl. intra-aortic balloon counterpulsation) (apie intervencinę intraaortinę balioninę kontrapulsaciją žr. SAMI).

„dalykiškiau“ skamba moksliniame stiliuje dažnai vartojamas *taikyti* nei visiems stiliams įprastas *daryti*, *atlikti* ar pan. Kita vertus, esant skirtingiems kelių tipų objektams, veiksmazodis *taikyti* gali būti pasirenkamas kaip savotiškas bendravardiklis, tikslios reikšmės neturintis veiksmo pavadinimas, pvz.: *jeigu skausmas yra ar atsinaujina, tada reikia fizioterapijas dar taikyt(i), nu šiek_tiek nuskausminančias procedūras* (SLKT).

Be abejo, norint pavartoti tinkamiausios reikšmės veiksmazodį, būtina atsižvelgti į kontekstą. Sakysime, vietoj *taikyti masažą*⁹ vienur geriausia *masažuoti(s)*, kitur – *daryti N*¹⁰ *masažą*, o trečiur svarbu pabrėžti procedūros skyrimo reikšmę – *skirti masažą*, *skirti N masažą*¹¹. Kaip rodo tyrimas, būtent paslaugos teikėjo (mediko, kosmetologo ar pan.) **procedūros (priemonių ir kt.) skyrimo** situacija yra apibūdinama nemaža dalimi sakinių, kuriuose vartojamas veiksmazodis *taikyti*, ir tada jį tikslinga keisti veiksmazodžiu *skirti*, pvz.: *Nuo šiol tą pačią procedūrą lietuviai medikai galės taikyti (– skirti) visiems, kam jos reikės* (DLKT); *Jeigu gydymas nepakankamai veiksmingas, rekomenduojama taikyti (– skirti) karbamazepiną* (DLKT); *Akupunktūros nedera taikyti (– Akupunktūros nedera skirti; Akupunktūra netinka) išsekusiems, karščiuojantiems ligoniams* (DLKT); *gydytojos norą taikyti (– skirti) jam dietą* (DLKT); *plaukimą galima taikyti (– skirti) kaip gydymo priemonę* (DLKT); *vėžiui sergantiems ligoniams perspektyvu taikyti (– skirti) adenoil-B12* (DLKT); *po krūties operacijos reikia taikyti (– skirti) ne tik fizinę, bet ir psichinę reabilitaciją* (DLKT) ir t. t.

Kaip minėta, veiksmazodžio pasirinkimas priklauso nuo to, ar būtina pabrėžti sveikatos (sveikatinimo) priemonių skyrimą, ar vis dėlto kalbama apie tolesnius proceso etapus, dar plg.: *Kokį gydymą taikyti (– Kokį gydymą skirti (numatyti) ↔ Kaip (Kuo; Kokiais metodais; Kokiomis priemonėmis) gydyti)?* (DLKT); *praėjus ne mažiau kaip metams po radioterapijos ir taikyti (– skirti ↔ atlikti, (pa)daryti) hiperbarinę oksigenaciją* (DLKT); *tikslinga taikyti (– skirti ↔ atlikti) hemodializes* (DLKT); *taikyti (– skirti; daryti) kontrastines vandens vones kojoms* (DLKT); *ją [mankštą] galima taikyti (– skirti) įvairaus amžiaus ligoniams (↔ tokią mankštą daryti (taip mankštintis) gali įvairaus amžiaus ligoniai)* (DLKT); *adekvačiai taikyti*

⁹ Sakysime, *Masažo technologinių kompetencijų tobulinimo programoje* (MTKTP) masažas taikomas apie 30 kartų.

¹⁰ *N* čia – masažo rūšies pavadinimas, pvz.: *daryti atpalaiduojamąjį (gydomąjį, japoniškąjį ir t. t.) masažą*.

¹¹ Peržvelgus dvidešimt keturių masažo paslaugas siūlančių įmonių tekstus matyti, kad dažniausiai yra vartojamas veiksmazodis *masažuoti* (38,7 %) ir junginys *atlikti masažą* (32,1 %), rečiau *daryti masažą* (21,6 %). Tarp kitų pavienių junginių (pvz., *naudoti masažą, pasitelkti masažą*) pasitaiko ir keletas su veiksmazodžiu *taikyti*. Galima daryti prielaidą, kad rašytiniai tekstai rengiami ilgesnį laiką, ne kuriami ekspromtu taip, kaip sakytiniai, todėl ir formuluotėms dėmesio skiriama daugiau.

testus (– *atitinkamai skirti testus* (ar tiksliau – *skirti (ati)tinkamus testus?*) ↔ *atlikti (daryti) tam tikrus (reikiamus) testus*) (DLKT) ir pan.

Tarp analizuotų pavyzdžių yra grupelė, kai veiksmazodį *taikyti* galima laikyti **pertekliniu** ir, jį išleidus, sakinio mintis lieka nepakitusi, pvz.: *Leistiną hiperkapniją galima taikyti* (– *Leistinė hiperkapnija (yra) galima*), *jei nėra kontraindikacijų* (DLKT); *Labai efektyvi yra anksti pradėta taikyti trombolizė* (– *anksti pradėta trombolizė*) (DLKT); *Pradėjus taikyti intensyviųjų specifinį gydymą* (– *Pradėjus intensyviųjų specifinį gydymą*) <...> (DLKT); *nuo šių metų gruodžio 1 dienos bus pradėtas taikyti narkomanijos gydymas metadonu* (– *pradėtas narkomanijos gydymas metadonu; pradėta narkomaniją gydyti metadonu*) (DLKT) ir kt.

Pastebėta, kad kai kada šiek tiek veiksmazodžio *taikyti* vartoseną reguliuoja veikslų kategorijos reikalavimai, sakysime, aptariamojo žodžio dažnai prireikia proceso **pradžiai** nusakyti, pvz., su jungtimi *pradėti, imti*. Pavyzdžiui, galima manyti, kad sakinyje <...> *operaciją ir jos modifikacijas imta plačiai taikyti gydant stemplinę angos išvaržą* (DLKT) *taikyti* vartojamas siekiant pabrėžti tam tikro gydymo, kaip specialaus metodo, pradžią, kitaip būtų galima vartoti įprastus junginius *daryti operaciją, atlikti operaciją* (plg. *įvairių modifikacijų operacijos daromos (atliekamos) gydant stemplinę angos išvaržą*). Tokią mintį paremia sakiny *Kaip tyrimo metodas kompiuterinė tomografija pradėta taikyti 1970 metais ir iš karto užėmė svarbią vietą medicinoje* (DLKT); dar plg. *Lietuvoje pradėta taikyti psichosocialinė valgyto sutrikimų turinčių ligonių reabilitacija* (DLKT).

Vis dėlto ir sakinius su pradžia reiškiančiomis jungtimis daugeliu atvejų galima suformuluoti sklandžiau, tiksliau (dažniausiai ir trumpiau), pvz.: *Pradėjus taikyti profilaktinį gydymą* (– *Pradėjus profilaktiškai gydyti; Pradėjus profilaktinį gydymą*), *vienerių metų laikotarpiu ŠOI infekcijos* <...> (DLKT); *tik pernai pradėta taikyti ši nauja apvaisinimo procedūra* (– *tik nuo pernai atliekama apvaisinimo procedūra; tik nuo pernai teikiama apvaisinimo paslauga; tik pernai pradėta teikti apvaisinimo paslauga*) (DLKT); *Lietuvoje sarginio limfomazglio biopsija pradėta taikyti 2000 m. Vilniaus onkologijos centre* (– *biopsija pradėta 2000 m.; pirmoji biopsija atlikta 2000 m.; biopsijos metodas pradėtas taikyti 2000 m.; biopsija atliekama nuo 2000 m. ir pan.*) (DLKT).

Nemažai pavienių, atskiros grupės nesudarančių pavyzdžių rodo, kad veiksmazodis *taikyti* gali būti pasirenkamas dėl įvairių kitų priežasčių. Sakysime, kai atsižvelgus į mikrokontekstą stengiamasi nedaugžodžiauti, pvz.: *Imunologiniai tyrimai rekomenduojami taikyti šalia kitų tyrimo metodų* (plg. *Be kitų tyrimo metodų, rekomenduojama atlikti imunologinius tyrimus*); *apie 500–600 specialistų yra gavę leidimus kaip vieną iš gydymo metodų taikyti hipnozę*. Pasitaiko pavyzdžių, kuriuose vietoj veiksmazodžio *taikyti* galėtų būti vartojamas konkretesnės reikšmės žodis, pvz., *taikyti imunoterapiją* (– *gydyti imunoterapija*), tačiau abstraktu-

sis *taikyti* paliekamas siekiant išvengti stiliaus trūkumų (*gydyti, gydytojas*): *Kiek ilgai taikyti imunoterapiją, sprendžia gydytojas* (DLKT) ir pan. Būtent stilistinės įvairovės siekiamybė gali būti priežastis, kodėl kai kuriuose ilgesniuose ir vaizdingesniuose aprašomojo pobūdžio tekstuose, pvz., tinklaraščiuose, sveikatinimo salonų paslaugų aprašuose ar pan., veiksmazodis *taikyti* vartojamas kaip sinoniminis tikslesnių veiksmazodžių variantas. Vis dėlto geri atsakingesnių įmonių pavyzdžiai rodo, kad įmanoma išsiversti ir be aptariamojo veiksmazodžio, pvz.: *Kaip daryti pečių masažą, tikriausiai žino visi, jau vien uždėjus rankas ant pečių ir jas paspaudus galima sakyti, kad tai atliekamas masažas. Masažuojant pečių sritį tikriausiai geriausiai jaučiamas poveikis <...>* (KAIP).

Taigi, atlikus tyrimą, galima teigti, kad **klaidomis** laikytina apie 29 proc. išanalizuotų pavyzdžių, o likusi dalis vertintina ne taip griežtai – tai ne kalbos klaidos, o stiliaus trūkumai arba stilistiškai motyvuoti kalbos vienetai, metonimijos ir kt.

Svarstant netaisyklingo vartojimo priežastis, galima kelti klausimą, ar prie veiksmazodžio *taikyti* plitimo yra prisidėjusios kitos kalbos. Gali susidaryti įspūdis, kad dėl gerokai sumažėjusio rusų kalbos vartojimo šios kalbos įtaką reikėtų atmesti, tačiau dalis tyrimą paskatinusių empirinių duomenų yra būtent iš rusakalbių studentų lietuviškų tekstų.

Panagrinėjus rusų kalbos šaltinius matyti, kad lietuviškojo *taikyti* atitikmuo *применять (применить)* daugeliu atvejų vartojamas panašiomis reikšmėmis: 1. *употреблять, использовать на деле каким-либо образом*; 2. *приноравливать, приспособливать к чему-либо* (JARKŽ, dar plg. DARVŽ; NARKSŽ). Įdomu, kad D. Dmitrijevo aiškinamajame žodyne (DARKŽ) teikiama atskira sveikatos reikmenų naudojimo reikšmė: *При заболевании печени применяют лист крапивы, плоды шиповника и т. п.* Nagrinėjant įvairiopus rusiškus tekstus, kuriuose vartojamas kalbamasis veiksmazodis, matyti, kad jo semantinė struktūra platesnė nei lietuviškojo atitikmens, pvz.: *применять эмоциональный интеллект руководителя; применять дизайн-мышление; применять дары природы; правильно применять лекарства; широко применять это растение в медицине*. Todėl galima daryti prielaidą, kad lietuviškai šnekėdami rusakalbiai Lietuvos piliečiai veiksmazodį *taikyti* gali pavartoti įvairesnėmis, nebūdingoms reikšmėmis. Kita vertus, tai greičiau pavieniai atvejai, kurie esminės įtakos semantinės žodžio struktūros pokyčiams negali turėti.

Reikšminga anglų kalbos įtaka taip pat atmetina, nes sveikatos srities tekstuose aptariamosiomis *taikyti* reikšmėmis vartojami gana įvairūs veiksmazodžiai, pvz., *to apply, to prescribe, to use, to give, to be on* (Collins) ir t. t. Todėl labiau galima kalbėti apie vidinius lietuvių kalbos procesus nei apie akivaizdžią kitų kalbų įtaką.

Taigi, nors reikšmingos tiesioginės užsienio kalbų įtakos nagrinėjamojo vienetui vartosenai įžvelgti negalima, jų įtaka neatmestina kalbant apie bendrąjį žodžių reikšmių platinimo, savotiško abstraktinimo polinkį.

Įdomu, ar aptartus reikšmių skirtumus ir vartosenos subtilumus jaučia respondentai, atlikdami specialų testą (žr. anksčiau). **Apklaustos rezultatai** rodo, kad nagrinėjamoji tema iš tikrųjų yra probleminė ir didžiajai daliai iš 392 respondentų aiškesni buvo tik keli pavyzdžiai. Kaip bus matyti iš toliau pateikiamų pavyzdžių, daugiausia tai priklauso nuo vartojimo dažnio: vartosenoje retai pasitaikantys junginiai vertinami ne taip palankiai, kaip vartojami palyginti dažnai. Pirmiausia toks yra junginys su galininkiniu aktantu *metodai (taikyti kitus tyrimo metodus)* – jį taisyklingu (T) laikė 55,2 %¹² apklaustųjų, greičiau taisyklingu (GT) – 34,0 % (plg. greičiau netaisyklingu (GN) – 3,3 %), 4,9 % teigė nežinantis, kaip vertinti (NŽ), o 2,6 % pavadino sakinį netaisyklingu (N). Panašiai buvo vertinamas junginys *taikyti prevencines priemones*: T – 47,6 %, GT – 35,3 %, o tarp jį nenorminiu laikusių respondentų (N – 2,5 %, GN – 6,4 %) ne vienas *taikyti* keitė į *imtis (prevencinių priemonių)*. Pavyzdys apie kitokias – *gydymo* – priemones taip pat daugumos buvo interpretuojamas kaip taisyklingas (T – 42,3 %, GT – 36,9 %), o kitaip manantieji (N – 3,6 %, GN – 6,5 %) vietoj *taikyti* siūlė rinktis *naudoti, išbandyti, rinktis*.

Taisyklingumo požiūriu palankiai buvo vertinamas junginys *taikyti delfinų terapiją* (T – 46,0 %, GT – 32,2 %, plg. NŽ – 11,9 %, GN – 7,5 %, N – 2,4 %), o kitos rūšies terapija – *išorinė radioterapija* – sukėlė šiek tiek daugiau abejonių (T – 35,6 %, GT – 33,5 %, plg. NŽ – 16,5 %, GN – 10,5 %, N – 3,9 %) ir tarp siūlomų teikinių dominavo veiksmazodis *skirti*.

Įdomu, kad skirtingi junginiai, kuriuose galininkinis dėmuo yra *gydymas*, buvo vertinami nevienodai. Mažiausiai abejonių kilo dėl, daugumos respondentų nuomone, taisyklingo junginio *taikyti gydymą antibiotikais* (T – 44,5 %, GT – 32,3 %), priešingo požiūrio apklaustos dalyviai vieningai keitė į *skirti gydymą* (arba *gydyti*) *antibiotikais*. Taip pat buvo taisomas ir junginys *taikyti gydymą cinko preparatais*, tik skirtumas tas, kad daugiau respondentų abejojo dėl jo taisyklingumo (T – 26,3 %, GT – 35,0 %, plg. NŽ – 18,4 %, GN – 9,5 %, N – 10,8 %). Dar daugiau abejonių kėlė junginys *taikyti gydymą metadonu* (T – 27,5 %, GT – 29,8 %, NŽ – 20,8 %, GN – 13,6 %, N – 8,3 %) ir *taikyti chirurginį gydymą* (T – 29,0 %, GT – 29,8 %, NŽ – 11,0 %, GN – 20,6 %, N – 10,8 %).

¹² Procentai skaičiuojami tik iš pažymėtų klausimyno dalių, nes kai kurie respondentai vieną kitą sakinį yra palikę neįvertintą. Iš 392 respondentų net 9 neįvertino junginio *taikyti chirurginį gydymą*, po 8 – *taikyti gydymą antibiotikais*, *taikyti neįtraukiant*, *taikyti atpalaiduojamąjį masažą*, *taikyti elgsenos modelius*, *taikyti ugdymo teorijas ir technologijas*. Galima daryti prielaidą, kad šie junginiai respondentams pasirodė reikalaujantys geresnio apgalvojimo, bet vėliau prie jų buvo pamiršta grįžti.

N – 9,6 %). Taisinių pasiūla buvo tokia pati: *skirti gydymą, gydyti*, pasitai-
 kė ir *atlikti gydymą*. Įdomiausia tai, kad, nelikus rūšinio gydymo pavadinimo
 (priemonės nuorodos), analizuojamasis junginys vertinamas gerokai griežčiau:
taikyti gydymą kiek galima ilgiau netaisyklingu laikė beveik pusė respondentų
 (GN – 27,8 %, N – 21,0 %, NŽ – 18,0 %) ir siūlė *taikyti* keisti į *tęsti* (kai kurie
 teikė *skirti* (greičiausiai pagal analogiją su kitais taisiniais, nepaisydami kitokio
 mikrokonteksto)). Galima manyti, kad kitoks taisyklingumo vertinimas yra susi-
 jęs su junginio laisvumu: kalbos vartotojai labiau pasikliauja savo kalbos jausmu
 tada, kai vertina sintagmas, kuriose nėra terminų ar terminizuotų kalbos vienetų.

Du trečdaliai respondentų (T – 39,2 %, GT – 28,5 %) palankiai vertino jungi-
 nį *taikyti žinomas mitybos taisykles*; tokia nuostata greičiausiai susijusi su daikta-
 vardžio *taisyklė*, vartojamo reikšme „dėsnis, norma“, analogija. Vis dėlto kalbant
 apie mitybą realizuojama kita – bendros nusistovėjusios tvarkos, kaip punktų
 rinkinio, – reikšmė, tad galima pritarti tiems apklausos dalyviams, kurie junginį
 taisė ir siūlė *laikytis* mitybos taisyklių. Dešimtadaliu mažiau teigiamų įverčių
 (T – 28,9 %, GT – 28,9 %) surinko junginys *taikyti higienos normas*, nepalankiai
 vertinantieji siūlė keisti veiksmažodžiais *laikytis, vykdyti*.

Respondentų vertinimu, panašaus taisyklingumo yra junginiai *taikyti prati-
 mus, didinančius raumenų jėgą* (T – 34,6 %, GT – 25,3 %) ir *taikyti atpalaiduo-
 jamąjį masažą* (T – 38,0 %, GT – 21,0 %); galima manyti, kad toks vertinimas
 susijęs su dažna vartosena profesinėje kalboje. Šią prielaidą patvirtina tai, kad
 klaidingiausiu buvo laikomas visiškai taisyklingas, tačiau labai retai vartosenoje
 pasitaikantis junginys *taikyti naujus akinius* – jame realizuojama *taikyti* reikš-
 mė „derinti, tinkinti“: N – 49,0 %, GN – 29,9 % (NŽ – 9,0 %, GT – 7,2 %, T – 4,9 %);
 apklausos dalyviai siūlė *taikyti* keisti veiksmažodžiais *skirti, paskirti, pa-
 rinkti*, taip pat *nešioti, duoti, priskirti, pritaikyti, dėvėti, derinti*¹³.

Respondentams pats neaiškiausias buvo junginys *taikyti nejautrą*: beveik ke-
 tvirtadalis (23,7 %) dalyvių prisipažino nežiną, kaip vertinti, o kiti persiskyrė
 kone per pusę (T – 18,7 %, GT – 19,0 % ir GN – 23,2 %, N – 15,4 %); taisiu-
 sieji vietoj *taikyti* teikė *skirti, atlikti*. Kitas daugiausia abejonių sukėlęs junginys
 buvo *taikyti ligų prevenciją*: maždaug po lygiai respondentų jį palaikė ar atmetė
 (GN – 19,9 %, N – 21,2 %), o penktadaliui (20,1 %) apsispręsti buvo sunku; kai
 kas siūlė *taikyti* keisti į *vykdyti, skatinti, teikti*. Į dvi apylyges grupes persiskyrė
 apklausos dalyviai vertindami ir junginius *taikyti botulino toksino injekcijas* ir *tai-
 kyti skatinimo sistemą*. Abu junginiai nėra dažni profesinėje kalboje, greičiausiai

¹³ Taisydas sinonimais greičiausiai yra signalas, kad, viena vertus, *taikyti* retokai vartojamas derinimo reikšme, kita vertus, netinkamas vertinimas gali būti susijęs su veiklo kategorijos neišmanymu.

todėl ir kilo daugiau abejonių dėl jų taisyklingumo; siūliusieji taisyti teikė atitikmenis (*su*)*leisti, naudoti, skirti (injekcijas) ir naudoti (skatinimo sistemą)*.

Taigi, analizuojant apklausos dalyvių atsakymus, matyti, kad vienetų taisyklingumo vertinimui įtakos pirmiausia turi junginio paplitimas vartosenoje, iš dalies – galininkinio dėmens abstraktumo laipsnis. Vis dėlto akivaizdi bendroji tendencija manyti, kad veiksmožodis *taikyti* yra universalus, galintis tikti įvairioms tikrovės situacijoms apibūdinti.

Apibendrinimas

Tyrimu nustatyta, kad sveikatos srities tekstuose veiksmožodis *taikyti* (*taiko, taikė*) dažniausiai vartojamas reikšme „turėti praktinę svarbą, naudoti“, pvz., *taikyti gydymo (sveikatos stiprinimo) metodus, taikyti terapiją* ir pan. Iš kitų išsiskiria „derinti, tinkinti“ reikšmė, pvz., *taikyti akinius, protezus* (šia reikšme vartojamo *taikyti* pavyzdžių analizuotuose šaltiniuose mažai). Pastarąją reikšmę vartojamas veiksmožodis *taikyti*, kaip rodo sintaksinė semantinė analizė, vartotinas su galininkiniu dėmeniu, turinčiu semantinius komponentus [+*konkretus*], [–*gyvas*], [–*asmuo*]¹⁴, o „turėti praktinę svarbą, naudoti“ reikšmė – su dėmeniu, turinčiu SK [–*konkretus*], [–*gyvas*], [–*asmuo*]. Kitokių SK dėmenys rodo esant kalbos klaidą ar trūkumą.

Iš pavyzdžių analizės matyti, kad esama polinkio paprastinti raišką ir vietoj tikslų, siauros reikšmės veiksmožodžių vartoti abstraktųjį *taikyti* (tai ypač būdinga sakytinei kalbai). Tokie vienetai laikytini semantizmais. Tai svarbu visos kalbos lygmeniu norint pristabdyti polinkį platinti žodžių reikšmes ir daugiur vartoti dominuojantį variantą.

Nustatyta, kad netaisyklingai vartojamas veiksmožodis *taikyti* paprastai taisytiną vienu iš trijų būdų: 1) praleistinas kaip perteklinis, pvz., *efektyvi yra anksti pradėta taikyti trombolizė* (– *efektyvi yra anksti pradėta trombolizė*); 2) atsižvelgiant į valdomą daiktavardį ir kontekstą, keistinas gyvesniu ar įprastesniu, tiklesnės reikšmės veiksmožodžiu, sakysime, *skirti, atlikti, daryti, naudoti* ir pan., pvz., *taikyti specifinę dietą* (= *skirti specifinę dietą, gydyti specifine dieta, laikytis specifinės dietos*); 3) kartu su valdomu daiktavardžiu keistinas į pagal kontekstą tinkantį veiksmožodį, pvz.: *taikyti masažą* (= *masažuoti*), *taikyti gydymą* (= *gydyti*), *taikyti treniruotę* (= *treniruoti(s)*) ir t. t. Siekiant tikslumo (ypač mokslinio ir dalykinio stiliaus tekstuose), būtina rinktis konkrečios reikšmės veiksmožodžius ar, atsižvelgus į kontekstą, mintį performuluoti taip, kad nenukentėtų tikslumas,

¹⁴ Nors teoriškai galėtų būti įmanoma „priderinimo, pritinkinimo“ reikšmė kalbant apie gydymo būdą ar teikiamas sveikatinimo paslaugas, pvz., atsižvelgiant į kiekvieno kliento sveikatos būklę, kūno ypatumus ar pan., t. y. kai SK būtų [–*konkretus*], [–*gyvas*], [–*asmuo*], tarp pavyzdžių nė vieno tokio nepasitaikė (galimas daiktas, dėl to, kad praktiškai taip nebūna).

pvz.: *Kruopšti laboratorinė kontrolė leidžia taikyti racionalų kraujo krešumą mažinantį ir trombus tirpdantį gydymą* (– skirti <...> gydymą ↔ taikyti <...> gydymo metodus ↔ gydyti kraujo krešumą mažinančiomis ir trombus tirpdančiomis priemonėmis) (DLKT).

Respondentų apklausos duomenys rodo, kad kalbos vienetų taisyklingumo vertinimas yra tiesiogiai susijęs su tų vienetų vartojimo dažniu: dažnai girdimi (skaitomi) junginiai vertinami daug palankiau nei retai pasitaikantys, nors ir taisyklingi. Tai patvirtina nuostatą, kad viešosios erdvės tekstams (ypač dalykiniams, profesiniams) keliamas kalbos taisyklingumo reikalavimas yra vienas svarbiausių.

Literatūra

- BF – <http://www.body-flex.lt/masazai/atliekami-rankomis-masazai>.
- BLKŽa – *Bendrinės lietuvių kalbos žodyno antraštynas*. <http://bkz.lki.lt/antrastynas/>.
- BLKŽe – *Bendrinės lietuvių kalbos žodynas*. <http://bkz.lki.lt/>.
- Collins – *Collins COBUILD Advanced Dictionary of American English*. Harper Collins Publishers. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/>.
- DARKŽ – *Толковый словарь русского языка*. Ред. Д. В. Дмитриев. Санкт-Петербург: Астрель СПб., 2003. <https://dic.academic.ru/dic.nsf/dmitriev/4172/>.
- DARVŽ – *Большой толковый словарь русских глаголов*. Сост.: Л. Бабенко, И. Волчкова, Ю. Казарин, М. Кусова, М. Мухин, А. Плотникова, Е. Плотникова, Т. Попова, Т. Сивкова. Москва: АСТ-Пресс Книга, 2009. https://verbs_ru.academic.ru/3017/.
- DLKT – *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas*. <http://tekstynas.vdu.lt/tekstynas/>.
- Drukteinytė 2003 – Vaida Drukteinytė. *Sintagminiai veiksmažodinės metaforos požymiai*. Humanitarinių mokslų daktaro disertacija. Klaipėdos universitetas.
- DŽ – <https://www.dziugasgym.lt/paslaugos/>.
- DŽe – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vyr. red. Stasys Keinys. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006. <http://lkiis.lki.lt/dabartinis;sessionid=52ECE9FB00B4E43000C5E4681FD4889B>.
- ES – <http://esusveikas.eu/>.
- JARKŽ – Ефремова Т. Ф. *Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный*. Москва: Русский язык, 2000. <https://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova/226635/>.
- KA – <http://www.kunoakademija.lt/paslaugos/1/>.
- KAIP – <https://www.kaip.lt/sveikata/kaip-daryti-nugaros-ir-peciu-masaza/>.
- KB – *Valstybinės lietuvių kalbos komisijos konsultacijų bankas*. [http://www.vlkk.lt/paieska?q=&ar_eas\[0\]=consultations](http://www.vlkk.lt/paieska?q=&ar_eas[0]=consultations).
- LKŽe – *Lietuvių kalbos žodynas*. <http://www.lkz.lt>.
- MK – <https://www.delfi.lt/sveikata/sveikatos-naujienos/ivardijo-kada-masazas-padedo-o-kada-kenkia.d?id=74512424>.
- MM – <https://www.masazomenas.lt/gydomasis-masazas/>.
- MTKTP – *Masažo technologinių kompetencijų tobulinimo programa*. https://www.kaupa.lt/wp-content/uploads/2019/08/3_mokymu_medziaga25.pdf.
- MŽ – <https://www.15min.lt/gyvenimas/naujiena/mityba/viskas-ka-reiketu-zinoti-apie-masaza-1030-222183?copied>.
- NARKSŽ – *Новый объяснительный словарь синонимов русского языка*. https://synonims_pic.academic.ru/429/%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%8C.

PL – <https://www.pasiutusalape.lt/apie/tinklarastis/>.

RC – <https://www.reabilitacijoscentras.lt/paslaugos/fizines-medicinos-ir-reabilitacijos-paslaugos/>.

SAMĮ – Sveikatos apsaugos ministro įsakymas *Dėl gydomosios intervencinės intraaortinės balioninės kontrapulsacijos procedūros, apmokamos iš privalomojo sveikatos draudimo fondo <...>*. <https://e-seimas.lrs.lt/rs/actualedition/TAIS.273717/KUEOIQfwTb/>.

Sližienė 2004 – Nijolė Sližienė. *Lietuvių kalbos veiksmažodžių junglumo žodynas*. II (2) t. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.

SLKT – *Sakytinės lietuvių kalbos tekstynas*. <http://donelaitis.vdu.lt/sakytines-kalbos-tekstynas/>.

STR – <https://straipsniai.org/>.

ŠK – https://www.silokarcema.lt/naujiena/8495_agne-stankute-masazas-ne-tik-atsipalaidavimo-bet-ir-gydymo-priemone.html.

TER – <https://www.terapika.lt/>.

Vaikšnorienė, Valatkevičienė, Čapkauskienė 2018 – V. Vaikšnorienė, L. Valatkevičienė, S. Čapkauskienė. *Veido masažai kosmetologijoje*. Kaunas: Kauno kolegija. <https://core.ac.uk/download/pdf/153145997.pdf>.

Vaida Drukteinytė, Daiva Pagojienė

THE VERB ‘TAIKYTI’ IN TEXTS ABOUT HEALTH: IS IT A NECESSARY EXPANSION OF THE MEANING OR INCORRECT USE?

Summary

The verb *taikyti* (*taiko*, *taikė*) is often used with words in the accusative case in texts related to issues of health. This verb can be used with objects from various fields, such as prosthetics, massage, and other health treatments. Without the help of specific research, it is hard to know if such extensive use of phrases with the verb is a stylistic deficiency, or an incorrect understanding of its meaning.

The article evaluates the syntactic and semantic use of phrases with the verb *taikyti* (*taiko*, *taikė*) in texts about health, and seeks to evaluate their correctness. Data was collected from the ‘Corpus of the Modern Lithuanian Language’, the ‘Corpus of the Spoken Lithuanian language’, and various Internet sites (Google search). The methods of analytical description, substitutive and component analysis, partial quantitative analysis, and a survey were applied.

About 1,400 examples with the verb *taikyti* (*taiko*, *taikė*), and approximately the same number of contextual competitors of these phrases, were collected and analysed. The examples collected indicate that in texts about health issues, the verb *taikyti* is usually used in the meaning ‘to have a practical importance, to use’; for example, *taikyti gydymo (sveikatos stiprinimo) metodus*, and a component used in the accusative case, has semantic meanings such as [–concrete], [–living], [–person]. Among other meanings of the verb *taikyti*, the meaning ‘to adjust’

stands out; for example, *taikyti akinius, protezus*, and the component used in the accusative case has semantic meanings such as [+concrete], [-living], [-person]. The presence of other semantic components indicates the incorrect use of the language.

The incorrect use of the verb *taikyti* can be corrected in one of three ways: 1) to reject the verb as unnecessary, for example *efektyvi yra anksti pradėta taikyti trombolizė* (= *efektyvi yra anksti pradėta trombolizė*); 2) to replace the verb with a more lively and more often used concrete verb, considering the noun used together and the context, *skirti, atlikti, daryti, naudoti*, etc; for example, *taikyti specifinę dietą* (= *skirti specifinę dietą, gydyti specifine dieta, laikytis specifinės dietos*); 3) to replace the verb and the noun with a more suitable verb, considering the context *taikyti masažą* (= *masažuoti*), *taikyti gydymą* (= *gydyti*), *taikyti treniruotę* (= *treniruoti[s]*). For the sake of precision in scientific and professional texts, it is necessary to use verbs with a concrete meaning, or to present the idea in such a way that the accuracy is preserved; for example, *kruopšti laboratorinė kontrolė leidžia taikyti racionalų kraujo krešumą mažinantį ir trombus tirpdantį gydymą* (= *skirti [...] gydymą ↔ taikyti [...] gydymo metodus ↔ gydyti kraujo krešumą mažinančiomis ir trombus tirpdančiomis priemonėmis*).

The answers of 392 respondents show that the correctness of language phrases is directly linked to the frequency of their use. Often-used phrases are evaluated more favourably than correct but less used phrases. This indicates that professional texts should meet high standards of linguistic correctness.

The tendency to simplify meaning and to use the abstract verb *taikyti* instead of a concrete verb is noticed not only in the spoken language. It is important to see such phrases as semantisms, because it is necessary to break the expansion of the meaning of the words, and to stop the dominant use of one variation.